

Prosjektrapport

Smertekartlegging hos deltakere på AFEM rehabilitering

Smednes trivselsgård as har forespurt Senter for omsorgsforskning, Midt-Norge (SOF) om sentret kan lage en plan og gjennomføre oppdrag med følgende formål og datasamling:

Formål: Videreutvikling av smertekartleggingsverktøy som benyttes i AFEM rehabilitering.

Metode: Kartleggingsundersøkelse med spørreskjema, og kvalitativ intervjustudie for å få et mer helhetlig bilde av smerteopplevelser før og etter AFEM rehabilitering.

SOF har gjennomført oppdraget med følgende prosjektgruppe: Førstemanuensis Aud Moe, førstemanuensis Karin Torvik, høyskolelektor Aud E. Evensen og førstemanuensis Hildfrid V. Brataas (prosjektleder).

Bakgrunn

Som et ledd i AFEM rehabiliteringsopplegget benytter institusjonen smertekart og et internt utviklet verktøy for kognitiv smertetesting og smertehåndtering. Verktøyene benyttes for enkeltindivider, både for å få tallverdier og en illustrasjon om smerteopplevelsen. Rehabiliteringspersonellet bruker kartleggingen i samtale med den som rehabiliteres, både ved oppstart og ved avslutning. Deltaker og personale bruker smertekartet i vurdering om opplevelser av smertetilstander er endret undervegs fra oppstarten av rehabiliteringen og til avslutningen på fire uker rehabiliteringsopphold.

Kartleggingen fungerer mao som et ledd i problemidentifisering og oppfølging og resultatvurdering for den enkelte pasient. Smednes trivselsgård as ønsker å videreutvikle smertekartleggingsverktøy.

Smerter antas å være et økende problem i befolkningen. Rustøen m.fl. (2004) har gjennomført en populasjonsstudie for å fastsette forekomst av kroniske smerter i den norske befolkningen og få kunnskap om smertens karakter og om demografiske forskjeller. Man fant at kroniske smerter er et

omfattende problem i befolkningen, og at kronisk lidelse predikerer smerte (op.cit.). En kartlegging av prevalens på smerter i Europa har også vist at 19% (svarprosent 48) rapporterte om å ha hatt smerter i løpet av de siste seks måneder (Breivik m.fl. 2006).

På AFEM rehabilitering benyttes egne smertekartleggingsverktøy, og institusjonen ønsker kunnskap om hvordan disse verktøyene fungerer i det helhetlige rehabiliteringsopplegget.

Metode overveielser og metodebeskrivelse

En kvantitativ og en kvalitativ studie var planlagt. For det ene var det ønskelig med følgestudie om smerter før og etter rehabilitering, basert på egenrapportering med smertekartleggingsverktøy. Her har SOF kun fått skjema for 35 respondenter, noe som er for lite til å gjennomføre statistiske analyser som gir valide funn. Prosjektgruppen har underveis i prosjektperioden gitt melding om dette forholdet til oppdragsgiver. Prosjektgruppen anser det relevant å utvide denne delen av prosjektet, slik at man får inkludert minimum 50 respondenter som vil gi grunnlag for en pilotstudie. SOF ønsker derfor at oppdragsgiver fortsatt sender spørreskjema som gir tilgang til data i undersøkelsen. SOF ønsker å utvide prosjektperioden for denne delen til utgangen av 2014.

For å få kunnskap om hvordan det interne kartleggingsverktøyet på AFEM rehabilitering fungerer for deltakerne, er det gjennomført en kvalitativ studie. Det er benyttet kvalitativt beskrivende og fortolkende design, med individuelle intervjuer av 10 deltakere på AFEM rehabilitering. Analyse av dataene er gjennomført som tematisk innholdsanalyse. Vitenskapelig artikkel er skrevet og sendes til tidsskriftet *Vård i Norden* for vurdering om vitenskapelig publisering den 14. februar. Resultater fra studien skal ikke offentliggjøres før artikkelen er akseptert for publisering.

Resultater

Fra samtalen med de ti deltakerne i AFEM rehabilitering fremkom to tema om deres delaktighet i rehabiliteringsprosessen gjennom bruk av kartleggingsverktøy. Temaene var **Kartlegging som delaktighet** og **Bevisstgjøring i helhetlig rehabilitering**.

Et hovedfunn var at kartlegging ble beskrevet som delaktighet gjennom egenmestring ved å bli vist tillit til selvrapportering, men også gjennom samarbeid med ansatte. Brukervennlig utforming av kartleggingsverktøyene styrket deres mulighet til å delta og å ta ansvar i egen rehabiliteringsprosess.

Et annet hovedfunn var at kartlegging inngikk i det helhetlige rehabiliteringsopplegget. Det bidro til bevisstgjøring og erkjennelse av egen smerteadfærd, til endring av fokus fra lidelse til fremtidshåp og

å tenke fremtidsrettet i forhold til familie og arbeidsliv. Prosessen førte til livslyst og styrket troen på en selv (self efficacy).

Konklusjonen er at kartleggingsverktøy som benyttes på AFEM rehabilitering bidrar til bevisstgjøring om egen smertehåndtering, revurdering, framtidorientering og ansvar for egen mestring. Resultatene tyder på at kartlegging som selvrappotering har betydning i bevisstgjøringsprosessen under AFEM rehabilitering, med fornyet ansvar for egen mestring. Bevisstgjøringsprosessen førte også til perspektivskifte fra lidelse til fremtidshåp.

Ad oppdragets formål; å gi anbefalinger om videreutvikling av verktøyene som benyttes.

Vi fant ikke grunner for å endre bruken av smertekartleggingsverktøyene.

Funn som peker på mulige endringer som kan gjøres i praksis, dreier seg derimot om at man i større utstrekning kan synliggjøre for hver enkelt deltaker hvordan den enkeltes kartleggingsarbeid kan bidra i bevisstgjøringsprosessen som skjer under AFEM rehabilitering.

Det er behov for mer forskning om bruk av smertekartleggingsverktøyene i helhetlig rehabilitering. Prosjektgruppen har fått noe datamateriale på smerter. Vi har også mottatt spørreskjema om mestringsressurser (OAS) og helse (Coop-Wonca og SF 36v2). Antall respondenter er pt for lavt til at det kan publiseres vitenskapelig artikkel på dette materialet.

Prosjektgruppen anser at vitenskapelig arbeid med fokus på flere faktorer og sammenhenger av betydning i rehabiliteringsprosessen vil være betydningsfullt for oppdragsgiver.

Levanger/Steinkjer 11.02.2014

Hilsen

Hildfrid Brataas
Prosjektleder

Kirsten Lange
Daglig leder Senter for omsorgsforskning Midt-Norge

Referanser

Rustøen T, Wahl AK, Hanestad BR, Lerdal A, Paul S, Miaskowski C (2004) Prevalence and characteristics of chronic pain in the general Norwegian population. *European Journal of Pain*; 8(6): 555-565. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ejpain.2004.02.002>,
<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S109038010400014X>

Breivik H, Collet B, Ventafridda V, Cohen R, Gallacher D (2006) Survey of chronic pain in Europe: Prevalence, impact on daily life, and treatment. *European Journal of Pain*; 10(4): 287-333.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.ejpain.2005.06.009>.
(<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1090380105000868>)